

Bc. Vojtěch KASPER

Reorie poznání Rudolfa Steinera

Diplomová práce FF UK Ústav filosofie a religionistiky

Vojtěch Kasper se ve své práci pokusil – a podle mého názoru velmi poučeně a zajímavě – oživit zájem o filosofické myšlení Rudolfa Steinera. Uspěl zejména proto, že se zaměřil na jeho rané práce (ale současně ukázal, že Steinerův pozdější příklon k antroposofii a theosofii z nich mnohé podržel), tedy na jeho teorii poznání, kterou vyložil zejména ve spisech *Die Philosophie der Freiheit* a *Grundlinien einer Erkenntnistheorie*. Vojtěch Kasper zevrubně informuje jak o jeho životě, tak o rozsáhlém studiu, což má svůj význam, neboť jen takto je možné identifikovat Steinerova východiska a inspirace (Goethe a jeho *Farbenlehre*, ale rovněž třeba Brentano či Eduard von Hertmann). Pozoruhodný je i Steinerův vztah k Nietzscheovým textům, protože patřil mezi ty, kdo jako první protestovali proti jejich dodatečným úpravám z pera Nietzscheovy sestry.

Zásadní význam pro Steinerovo myšlení měl však Goethe-přírodovědec jako holistická protiváha dobového materialismu, jehož teorii zkušenosti chtěl Steiner dát solidnější filosofický základ v „objektivním idealismu“. s důrazem na kvalitativní aspekty v zakoušení světa, na nazírání „okem ducha“ (forma intelektuálního názoru), směřující k prafenoménum a takto umožňujícím, aby do zkušenosti vstoupil i druhý moment, jímž je idea.

Toto vše, jak Kasperova práce ukazuje, Steiner vtělil do své vlastní nauky o poznání jako nezbytného základu pro širší pojetí vědy, která lidskému myšlení (omezenému, tělesnému) dovoluje povznést se nad omezenou perspektivu našeho zvláštního bytí, prožívat sebe sama jako součást bytí univerzálního a prožívat vše-pronikající prapodstatu všeho. To pak Steinera utvrzuje v přesvědčení, že myšlenkové obsahy nejsou nějakým produktem subjektu, protože vědomí je místem, v němž realita působí „podle své vlastní přirozenosti“ (a že jevy jsou vlastně již pojmy ve zvláštní formě). Steiner pak tato východiska dále rozvíjel ve spise *Filosofie svobody*, který je již méně goethovský, ale patrně propracovanější (vědomí jako prostředkující myšlení a pozorování).

Práce Vojtěcha Kaspera není pouze referující (a vzhledem k obecné /ne/znalosti díla R. Steinera je i referování nutné), spíše se pokouší na jeho genezi dospět k jejímu jádru a jeho rozvíjení. Proto je v ní spousta postřehů i odkazů k širšímu kontextu (německá klasická filosofie, Schellingovy *Weltalter*, polemika s Kantem, pokud jde o chápání idejí rozumu a další). Je přesný i tam, kde je výklad nesnadný, například pokud jde o steinerovské duchovní „vnímání“ myšlenky, které se chápe jako „projevování“ ideového obsahu světa, což je základ pro koncepci poznání jako duchovní tvorby (přechází později do antroposofie), jakož i odkaz k úvaze o vztahu poznávání a umění, v níž je dobře vidět, jaké místo Steiner přisuzuje smyslovému (tělesnému) vnímání ve své koncepci ducha.

Celá Kasperova práce je podložena suverénních znalostí primárních i sekundárních textů, což autorovi umožňuje podat přesvědčivé interpretace v detailech i celku. I v tomto ohledu tedy práce značně převyšuje to, co se od diplomové práce očekává.

Hodnotím ji jako výbornou a doporučuji k obhajobě.

Miroslav Petříček

23.I. 2021